

Sygn. akt I ACa 812/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 stycznia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Anna Bohdziewicz
Sędziowie :	SA Joanna Naczyńska (spr.) SO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 19 stycznia 2018 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. W.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę i ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 28 kwietnia 2017 r., sygn. akt II C 239/16

1) zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punktach 1. i 3. o tyle, że zasądzoną w punkcie 1. od pozwanego na rzecz powoda kwotę podwyższa do 22.541,27 (dwadzieścia dwa tysiące pięćset czterdzieści jeden i 27/100) złotych,

b) w punkcie 5. w ten sposób, że nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach 1.127 (tysiąc sto dwadzieścia siedem) złotych z tytułu kosztów sądowych, od uiszczenia których powód był zwolniony;

2) oddala apelację w pozostałej części;

3) zasądza od pozwanego na rzecz powoda 407 (czteryście siedem) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego;

4) nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach 127 (sto dwadzieścia siedem) złotych z tytułu opłaty od apelacji, od uiszczenia której powód był zwolniony i odstępuje od obciążenia powoda pozostałą częścią tej opłaty.

SSO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska	SSA Anna Bohdziewicz	SSA Joanna Naczyńska
-------------------------------------	----------------------	----------------------

Sygn. akt I ACa 812/17

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 28 kwietnia 2017r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanego (...) w W. na rzecz powoda A. W. z tytułu zadośćuczynienia 20.000zł z odsetkami ustawowymi od 13 listopada 2015r.; ustalił odpowiedzialność pozwanego za szkody mogące ujawnić się w przyszłości; w dalej idącym zakresie żądanie zasądzenia zadośćuczynienia oddalił, w całości oddalił żądanie zasądzenia odszkodowania w kwocie 32.784,50zł za poniesione koszty opieki sprawowanej przez osoby trzecie; nie obciążył powoda kosztami procesu oraz nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Katowicach 999,83zł z tytułu niepokrytych kosztów sądowych, odstępując od obciążenia powoda pozostałą częścią tych kosztów.

Przedmiotem sporu na etapie postępowania apelacyjnego jest jedynie rozstrzygnięcie o żądaniu odszkodowania, ograniczone do żądania zapłaty 3.497,75zł. Podejmując je Sąd Okręgowy ustalił, że (...) w P. na DK (...), na skrzyżowaniu z ul. (...), kierujący samochodem ciężarowym marki (...) nr (...) z naczepą o nr rej. (...) naruszył nieumyślnie zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym przez to, że nie dostosował prędkości do warunków panujących na drodze, w wyniku czego najechał na tył stojącego na skrzyżowaniu samochodu marki P. (...), co skutkowało wypchnięciem samochodu P. na przeciwny pas ruchu, na którym został on uderzony przez samochód (...) o nr rej. (...), w następstwie czego kierujący samochodem P. – powód A. W., doznał obrażeń ciała w postaci stłuczenia klatki piersiowej, podgłowego złamania kości ramiennej lewej z przemieszczeniem, złamania panewki prawego stawu biodrowego, co spowodowało u niego naruszenie czynności narządów ciała i rozstrój zdrowia na czas powyżej 7 dni. Sprawca wypadku został prawomocnie skazany za ten czyn w postępowaniu karnym.

Po wypadku powód był hospitalizowany w szpitalu w P. na Oddziale (...) - od 5 stycznia do 16 lutego 2004r., a później do 6 sierpnia 2004r. leczył się w (...) w związku z dolegliwościami bólowymi stawu biodrowego prawego, w tym wynikającymi ze skrócenia kończyny o około 1,5 cm. W okresie od 6 do dnia 21 grudnia 2004r. poddał się rehabilitacji z zastosowaniem laseroterapii i pola magnetycznego w okolicę stawu biodrowego. W czasie wizyt w poradni urazowo-ortopedycznej w latach 2010-2014 skarżył się na dolegliwości bólowe stawu biodrowego prawego o charakterze przeciążeniowym, a od 2011r. na dolegliwości bólowe ze strony stawu biodrowego lewego oraz ze strony kręgosłupa. W listopadzie 2004r. ubezpieczyciel wypłacił powodowi 39.600zł z tytułu zadośćuczynienia za ból i cierpienia moralne. Pismem datowanym na 30 września 2015r. powód wystąpił do pozwanego o zapłatę 180.000zł z tytułu dalszego zadośćuczynienia; a pismem datowanym na 6 października 2015r. - o zapłatę 32.784,50zł z tytułu poniesionych kosztów opieki, jaką otoczyli go członkowie najbliższej rodziny. 31 października 2015r. żona powoda K. W. złożyła pisemne oświadczenie, że w okresach: od 1 stycznia do 16 lutego 2004 r., od 17 lutego do 17 marca 2004r., od 18 marca do 16 kwietnia 2004 r., od 17 kwietnia do 6 sierpnia 2004 r., a nadto od 7 sierpnia 2004 r. do 20 sierpnia 2007 r. oraz od 21 sierpnia 2007r. do 31 października 2015r. wykonywała czynności pielęgnacyjne, w tym związane z utrzymaniem higieny osobistej i należytego żywienia powoda oraz kupowała i podawała mu leki, sprzątała, gotowała, czuwała przy powodzie, zmieniała opatrunki i pomagała w trakcie dojazdów i wizyt lekarskich, łącznie na ten cel poświęcając 3.857 godzin. Pozwany odmówił zapłaty odszkodowania z uwagi na brak wykazania i udokumentowania roszczenia.

Posiłkując się opinią biegłego sądowego, Sąd Okręgowy ustalił, że na skutek wypadku powód doznał trwałego uszczerbku na zdrowiu z tytułu zmian wtórnych i upośledzenia funkcji lewej kości ramiennej z niewielkim przemieszczeniem i zaburzeniem osi -10 %, a z tytułu zmian pourazowych w stawie biodrowym prawym dużego stopnia - 25%, łącznie 35%. W trakcie hospitalizacji wymagał stałej opieki osób trzecich. Również po zakończeniu hospitalizacji wymagał okresowo opieki osób trzecich przez okres około dwóch miesięcy w zakresie utrzymania higieny, załatwiania spraw poza miejscem zamieszkania oraz robienia zakupów. Powód stara się prowadzić rehabilitację we własnym zakresie przez jazdę na rowerze treningowym, porusza się o kulach, gdyż bolą go biodra i plecy. W związku z ograniczeniami ruchowymi, potrzebuje pomocy przy zwykłych czynnościach życia codziennego, jak sznurowanie butów, wejście do wanny oraz umycie pleców. W czasie hospitalizacji i rekonwalescencji opiekowały się nim nieodpłatnie żona i córka. Odpłatność za 1 godzinę usług opiekuńczych świadczonych przez (...) w B. wynosi 8,50zł; usługi te obejmują dokonywanie zakupów, kontakt z lekarzem, załatwianie spraw urzędowych i sprzątanie mieszkania, natomiast pełna odpłatność za 1 godzinę specjalistycznych usług opiekuńczych o charakterze pielęgnacyjnym wynosi 9,50zł.

Poddając powyższe ustalenia ocenie prawnej, Sąd Okręgowy stwierdził, że podstawę prawną żądania odszkodowania stanowią przepisy art. 822 k.c., art. 436 §1 k.c. w zw. z art. 435§1 k.c. i art. 34 ust. 1 ustawy z 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych oraz art. 444§1 k.c., normujące odpowiedzialność ubezpieczyciela, jako pochodną odpowiedzialności kierującego pojazdem mechanicznym oraz, że pozwany nie kwestionował podstaw swej odpowiedzialności prawnej za skutki wypadku. Oddalił powództwo z tej przyczyny, że powód nie tyle, że nie wykazał faktu poniesienia ze swojego majątku jakichkolwiek kosztów związanych z opieką nad jego osobą, co kosztów takich nie poniósł, ponieważ wszelkie tego rodzaju czynności były spełniane przez żonę nieodpłatnie, w ramach istniejących stosunków rodzinnych i ustawowego obowiązku pomocy wynikającego z art. 23 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Podkreślił, że przepisy kodeksu cywilnego nie nakładają na sprawcę szkody zobowiązania do zapłaty kosztów opieki, w przypadku, gdy opiekę tę sprawują nieodpłatnie domownicy, czy też osoby najbliższe oraz, że nieodpłatna pomoc członków rodziny, nie wyłącza ciężaru dowodzenia z art. 6 k.c., zobowiązującego powoda do wykazania wysokości (konkretnej) rzeczywistej szkody doznanej wskutek wypadku, której naprawienia poszkodowany dochodzi na podstawie art. 444 § 1 k.c., w odróżnieniu od roszczeń dochodzonych w oparciu o art. 444§2 k.c., dla zastosowania którego nie jest konieczne wykazanie, że poszkodowany opłaca koszty opieki, lecz wystarcza wykazanie istnienia potrzeby takiej opieki w ramach zwiększonych potrzeb jako następstwa czynu niedozwolonego. Stosując art. 102 k.p.c. Sąd Okręgowy nie obciążył powoda kosztami procesu, a stosując art. 113 ust.4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - odstąpił od obciążenia powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi. W oparciu o art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach kwotę 999,83 zł z tytułu kosztów sądowych, stanowiącą opłatę sądową od części, w jakiej powództwo zostało uwzględnione.

Apelację od wyroku wniósł powód, domagając się jego zmiany w części oddalającej powództwo przez zasądzenie od pozwanego na jego rzecz 3.497,75zł z ustawowymi odsetkami od 13 listopada 2015r. oraz zasądzenia kosztów postępowania apelacyjnego. Apelację oparł o zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego i procesowego, a to:

- art. 444§1 k.c. przez jego nieprawidłowe zastosowanie, wyrażające się w uznaniu, że przyznanie świadczenia z tytułu kosztów opieki sprawowanej przez inne osoby nad poszkodowanym jest zasadne tylko wtedy, gdy poszkodowany rzeczywiście poniósł takie koszty, podczas gdy odszkodowanie takie może być przyznane na podstawie art. 444§2 k.c.;

- art. 444§2 k.c. przez jego niezastosowanie wyrażające się w uznaniu, że powodowi nie przysługuje żadne świadczenie z tytułu kosztów opieki sprawowanej przez członków rodziny (renty odszkodowawczej), ponieważ powód nie udowodnił jej wysokości;

- art. 233§1 k.p.c. przez niedokonanie wszechstronnej oceny dowodów, zwłaszcza nieosądzenie wywodów w kontekście całokształtu materiału procesowego, czego wymaga prawidłowe zastosowanie tej normy i przestanie na dowolnym uznaniu, że powód nie udowodnił roszczenia o zwrot kosztów opieki;

- art. 235§1 k.p.c. i art. 236 k.p.c. w zw. z art. 316 §1 k.p.c. polegające na dokonaniu ustaleń faktycznych w oparciu o dowody, które nie zostały w sposób formalny dopuszczone.

Wniósł o dopuszczenie dowodu z oświadczenia K. W. z 31 października 2015r. i pisma (...) z 8 października 2015r. w celu ustalenia, że żona powoda sprawowała nad powodem opiekę w miejscu zamieszkania. Wywodził, że udowodnił zeznaniami świadków, powoda i opinią biegłego konieczność sprawowania opieki we wszystkich czynnościach dnia codziennego przez okres dwukrotnej hospitalizacji (tj. w okresach od 5 stycznia do 16 lutego 2004r. i od 20 sierpnia do 30 sierpnia 2007r.) oraz dwóch miesięcy po zakończeniu każdej hospitalizacji. Podniósł, że wymiar rzeczywistego sprawowania tej opieki wynikał z oświadczenia żony, która sprawowała nad nim opiekę:

- od 5 stycznia do 16 lutego 2004r. - przez 43 dni po 3 godziny dziennie, łącznie 129 godzin,

- od 17 lutego do 17 marca 2004r. - przez 30 dni po 4 godziny dziennie, łącznie 120 godzin,

- od 18 marca do 16 kwietnia 2004r. - przez 30 dni po 3 godziny dziennie, łącznie 90 godzin,

- 20 sierpnia 2007r. – przez 1 dzień w wymiarze 1,5 godziny,

- od 21 sierpnia do 30 października 2007 r.- przez 71 dni po 1 godzinie, łącznie 71 godzin;

a zatem przez 411,5 godziny, co przy przyjęciu stawki usług opiekuńczych, wykazanej pismem (...) 8,50zł za godzinę, daje wskazaną w apelacji kwotę 3.497,75zł.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji, jako bezzasadnej i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego. Akcentował, że żona powoda nie zaprzestała świadczenia pracy zawodowej w celu sprawowania opieki nad powodem w związku z czym nie utraciła swych dochodów oraz, że dla przyznania odszkodowania w oparciu o art. 444§1 k.c. konieczne jest rzeczywiste poniesienie szkody. Podniósł też, że stawki usług opiekuńczych świadczonych przez (...) są stawkami dla pracowników, pozostających w zatrudnieniu, zatem nie mogą wykazywać wartości poniesionej przez powoda szkody.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjęte za podstawę rozstrzygnięcia w sprawie były prawidłowe i znajdowały potwierdzenie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym. Podejmując je, Sąd Okręgowy nie naruszył w żadnej mierze przepisów procesowych, w tym art. 233 §1 k.p.c., jako że nie przekroczył zasad swobodnej oceny dowodów, ani też nie naruszył zasad logiki i doświadczenia życiowego. Konieczność sprawowania opieki nad powodem w okresie hospitalizacji i dwumiesięcznej rekonwalescencji po każdym pobycie w szpitalu wynikała z opinii biegłego sądowego, determinował ją też w sposób oczywisty zakres doznanych przez powoda obrażeń. Natomiast wymiar czasowy tej opieki i nieodpłatny sposób jej sprawowania przez żonę powoda wynikał z niezakwestionowanego pismem oświadczenia żony powoda datowanego na 31 października 2004r., potwierdzonego jej zeznaniami oraz zeznaniami powoda i córki powoda, a po części potwierdzone także opinią biegłego sądowego. Okoliczności te, jako niesporne nie wymagały dowodu. Rozstrzygnięcie sporu na etapie postępowania apelacyjnego sprowadzało się de facto do przesądzenia, czy powód w okolicznościach sprawy może dochodzić ekwiwalentu pieniężnego kosztów nieodpłatnej opieki w oparciu 444§1 k.c., względnie w oparciu o art. 444§2 k.c.

Odszkodowanie przewidziane w art. 444§1 k.c. obejmuje wszelkie wydatki pozostające w związku z uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia, jeżeli były one konieczne i celowe, w tym koszty koniecznej i celowej opieki. Koszty celowej i koniecznej opieki są też elementem renty z tytułu zwiększonych potrzeb, przyznawanej w oparciu o art. 444§2 k.c. W orzecznictwie powszechnie przyjmuje się, że renta z tytułu zwiększonych potrzeb, przyznawana w oparciu o art. 444§2 k.c. obejmuje nie tylko koszty odpłatnej opieki, ale także ekwiwalent kosztów nieodpłatnej

opieki, jaką nad poszkodowanym sprawują członkowie jego rodziny. Nieodpłatna opieka posiada bowiem wymierną ekonomicznie wartość, niezależnie od tego, czy świadczona jest przez domownika, w tym żonę - w ramach obowiązków małżeńskich, czy przez osobę obcą, której należy się z tego tytułu wynagrodzenie. Do decyzji poszkodowanego należy, czy do opieki zaangażuje odpłatnie osobę obcą, czy - o ile ma także możliwość - domownika, który opiekę tę będzie sprawował nieodpłatnie, poświęcając swój czas. Prawo do ekwiwalentu kosztów koniecznej opieki, jakiej poszkodowany wymaga ze strony innej osoby, dochodzone w ramach renty, w oparciu o art. 444§2 k.c. nie jest zatem uzależnione od wykazania, że poszkodowany korzystał i będzie korzystał z odpłatnej opieki. Renta cywilna przyznawana w oparciu o art. 444§2 k.c. z założenia jest świadczeniem periodycznym, ustalonym także na przyszłość, natomiast odszkodowanie zasądzone w oparciu o art. 444§1 k.c. obejmuje szkodę już powstałą, w tym także te wydatki wiążące się ze zwiększeniem potrzeb, które zostały już poniesione i nie mają charakteru stałego, powtarzalnego. Skoro koszty opieki mogą wchodzić zarówno w zakres szkody dochodzonej w oparciu o art. 444§1 k.c., jak i w zakres szkody dochodzonej w ramach art. 444§2 k.c., zatem nie ma racjonalnych powodów, by uznać, że ekwiwalent kosztów wyświadczonych już nieodpłatnie opieki wchodzi tylko w zakres szkody dochodzonej w oparciu o art. 444§2 k.c., a nie wchodzi w zakres szkody, dochodzonej w oparciu o art. 444§ 1 k.c. Skoro powód wykazał, że od wypadku do 30 października 2007r. wymagał pomocy innych osób, i że pomoc taką otrzymał, to wykazał, że poniósł szkodę w rozumieniu art. 444§1 k.c.

Miarkując wysokość należnego powodowi odszkodowania z tytułu ekwiwalentu kosztów nieodpłatnej opieki Sąd Apelacyjny ograniczył ilość wskazanych w apelacji godzin tej opieki i zgodnie z treścią oświadczenia żony powoda przyjął, że sprawowała ona nad powodem opiekę: w okresie od 5 stycznia do 16 lutego 2004r. przez 42 dni po 3 godziny dziennie, co dało 126 godz.; w okresie od 17 lutego do 17 marca 2004r. - przez 29 dni po 4 godziny dziennie, co dało 116 godz.; w okresie od 18 marca do 16 kwietnia 2004r. - przez 23 dni po 3 godziny dziennie, co dało 69 godz.; w okresie od 20 do 30 października 2007r. - przez 70 dni po 1 godziny dziennie, co dało 70 godz., czyli łączny czas opieki wyniósł 381 godz. Wbrew wywodom apelacji ekwiwalentu kosztów nieodpłatnej opieki nie mógł stanowić iloraz ilości tych godzin i stawki 8,50zł za godzinę usług opiekuńczych świadczonych przez (...), ponieważ jest to stawka brutto, opodatkowana podatkiem dochodowym i obciążona składkami na rzecz ZUS (których to świadczeń powód nie poniósł). Adekwatnym miernikiem szkody może być jedynie wartość netto tej stawki, tj. 6,67 zł, co przy przemnożeniu jej przez 381 godzin, daje 2.541,27zł. Kwota ta stanowi równowartość kosztów opieki jakiej powód wymagał w okresie hospitalizacji i rekonwalescencji.

Z przytoczonych względów, Sąd Apelacyjny - na podstawie art. 386§1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok, w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda 2.541,27zł z tytułu dochodzonego odszkodowania. Kwotę tę zasądził z ustawowymi odsetkami od 13 listopada 2015r., o których orzekł na podstawie art. 481§1 i 2 k.c. w zw. z art. 14 ust. 1 ustawy z 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, przy przyjęciu, że w tej już dacie pozwany pozostawał w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia odszkodowawczego, zgłoszonego pismem z 6 października 2015r. W dalej idącym zakresie - w oparciu o art. 385 k.p.c. oddalił apelację, jako bezzasadną. Powyższa zmiana wyroku implikowała podwyższenie kosztów sądowych, które Sąd w oparciu o art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych zobowiązany był pobrać od pozwanego. Jako, że pozwany ostatecznie uległ w procesie w zakresie kwoty 22.541,27zł należało od niego pobrać na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Katowicach nie 999,83zł, a 1.127zł z tytułu opłaty sądowej od uwzględnionej części żądania pozwu, od uiszczenia której powód był zwolniony (5% od 22.541,27zł).

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w oparciu o art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. w zw. z art. 99 i 108 § 1 k.p.c., mając na uwadze, że powód utrzymał się ze swym roszczeniem w 72,6% oraz, że koszty zastępstwa procesowego każdej ze stron - ustalone według stawki minimalnej przewidzianej w § 2 pkt. 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015r., poz. 1800 ze zm.) oraz § 2 pkt. 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015r., poz. 1804 ze zm.) wyniosły po 900zł. Rozliczenie tychże kosztów, w oparciu o zasadę odpowiedzialności za wynik sporu, doprowadziło do zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda 407zł z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego. Nadto, na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach

sądowych w sprawach cywilnych, Sąd nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego 127 zł z tytułu proporcjonalnej do uwzględnionej części apelacji opłaty od apelacji, od uiszczenia której powód był zwolniony.

SSO Aneta Pieczyrak-Pisulińska SSA Anna Bohdziewicz SSA Joanna Naczyńska